

Afskrift af artikel fra National Tidende, 26. august 1896

Undertegnede, Bernt René Voss Grimm, kan have, og har, ændret ord og formuleringer; ”oversat fra gotisk”.

Lidt om ferskvandsfiskeriet

i

Kolding Å og omegn

Det er hårde tider for bønderne. Og det kniber hårdt for de fleste af dem at komme igennem, ”at få det til at gå rundt”, som de siger. Det er derfor ikke så sært, at de, hvor forholdene tillader det, prøver at skaffe sig nye indtægtskilder. Det er navnlig forbavsende at se hvilken interesse der i de sidste år rundt om i landet, også på Koldingegnen, er blevet for ferskvandsfiskeriet og dets udvikling. Bønderne har hidtil kun produceret flæsk og kød. Og det betaler sig for tiden kun dårligt. Men nu ville mange prøve at producere fiskekød; de håber at det bedre vil kunne svare sig. Det er navnlig karper og ørreder de vil producere. Der er ganske anderledes gode priser på de nævnte fiskearter end på flæsk og kød. Man mener endda at driftsomkostningerne ikke vil blive nær så store. Men skal der blive noget ud af det skal udviklingen af ferskvandsfiskeriet fremmes i nær fremtid. Så der må hjælp til. Man imødeser derfor med en vis spænding, hvad den af landbrugsministeren nedsatte kommission for ferskvandsfiskeriets udvikling vil kunne udrette i denne sag. Og hvilke bestemmelser rigsdagen vil vedtage.

Hvis ørredfiskeriet i Kolding Å og tilstødende mindre vandløb kan blive hvad det var, jeg vil ikke sige for 100 år siden, men blot for en god menneskealder siden. Så er det ganske sikkert at det vil blive en god indtægtskilde. Ikke alene for lodsejerne, men også for befolkningen ved de nævnte vandløb. Det ligger ikke så lang tid tilbage da der blev fanget så store mængder ørreder at de næsten ikke var til at sælge. Man kørte rundt på landet med dem, i læssevis. Eller til Ribe, Kolding og Fredericia. Og solgte dem dér til spotpriser inden de blev fordærvede. Dengang havde man ingen jernbaner og kunne derfor ikke sende dem til København eller udlandet. Befolkningen var for det meste henvis-te til selv at spise de fangede ørreder. De fik den, kogt eller som pålæg på brødet. Så tit at de blev træt af den. Således var det endnu i halvtredserne. Undertiden kunne en mand på én nat fange flere læs; ja, det er endda mere end en gang sket at der er fanget 20 læs og mere, på et enkelt vippegarn. Hvis dette kunne lade sig gøre igen, ville en sådan fangst give en indtægt på mindst 225 Kr. Selv med en meget mindre fangst ville det give en klækkelig indtægt.

”Vippegarn” er et fiskeredskab, der, så vidt jeg ved, kun bruges i Kolding Å. Når man ser indretningen skulle man synes at det er en fortvivlet måde at fiske på; men erfaringen har her godtgjort, at det i det mindste for denne ås vedkommende er en ganske fortrinligt fiskeredskab, i den tid ørreden går op. Men der hører en del kendskab til, at anbringe et sådant garn på det rette sted. I den gode tid, da der var rigeligt med ørreder her, kunne man se garn ved garn langs med åen.

Efter 1864 forsvandt vippegarnene pludseligt. Fra den tid kunne ørreden ikke mere gå op her, fordi ejerne af Tingård ved hjælp af rækværk over engene fuldstændig havde umuliggjort dette. Nu er denne ørredgård nedlagt. Og ørreden kan igen komme herop. Og nu begynder vippegarnene derfor igen at dukke op langs åen. Men fangsterne er dårlige.

Garnene begyndte at komme frem igen efter at vi havde fået fiskeriloven af 1888. Men efterhånden forsvandt det ene efter det andet. Og der findes for tiden ikke ret mange. Grunden var at ørrederne "var for tynde på bunden". (*dermed menes at andelen af små fisk i fangsterne var for stor*). Og der kunne ikke tjenes en fornuftig løn ved dette fiskeri.

Da man havde gjort denne erfaring begyndte man at sysle med spørgsmålet; hvad skal der gøres for at forøge fiskemængden? Man fandt snart ud af at de bestemmelser, der i fiskeriloven af 1888 er givet til dette fiskeris fremme og udvikling, langt fra er fyldestgørende. Man udarbejdede derfor et fiskeri-regulativ og fik det stadfæstet. Hvis dette regulativs bestemmelser virkelig blev overholdt, sammen med fiskeriloven, ville der ikke kunne være tvivl om at det ville være medvirkende til at bestanden kunne øges inden for en kort tidsperiode. Og dette har allerede vist sig i de sidste år. Det vrimler ligefrem med småørreder i åen. Desværre ødelægges en stor del af denne yngel hvert forår når åvandet ledes over engene. Fiskene ædes af storke og andre dyr eller går til grunde på anden måde. Rogn skylles på denne måde også op i engene og ødelægges (*Vi ved i dag at selve rognen ikke kunne ødelægges på denne måde. Æggene ligger jo under grus og sten*). Der må kunne gøres noget ad lovgivningens vej. Der må kunne påbydes de lodsejere, der leder vandet fra åer og bække ud over deres enge, at de skulle sætte et passende trådnæt i munden af den rende der fra stemmeværket leder vandet ud over engen. Størstedelen af fiskeynglen bliver helt sikkert ødelagt på denne måde. Det er et punkt hvor der snarest må gøres noget. Og kan gøres noget. I det mindste for adskillige års vedkommende.

Desuden burde der sættes en stopper for fangsten af småørreder. Lystfiskeriet har i de sidste år har været i stor fremgang. Og det er gang på gang fortørnende at se hvor mange småfisk en sådan fisker kan have i sin kurv eller flaske. (*Ja, der står flaske. Må have været en fyldig flaske med en ret stor åbning. Måske båret i en slags netpose, vil jeg tro*). Småfisk der ofte måske ikke en gang vejer 10 kvint. (*1 kvint = 4 – 5 gram*). Han kan undertiden have 20 - 30 stykker, hvor af ingen vejer over $\frac{1}{2}$ pund. (*1 dansk pund = 500 gram*).

En mand ved Kolding Å, der i flere år har udklækket ørreder, som han dels har solgt og dels sat ud i åen, har gjort flere interessante forsøg for at finde ud af hvor hurtigt ørreden vokser. Han udsatte engang en del ørreder der hver vejede $\frac{3}{4}$ pund, efter først at have mærket dem. Efter, så vidt jeg husker, 9 måneders forløb fangede han en af dem. Den var da vokset fra $\frac{3}{4}$ pd. til $4\frac{3}{4}$ pd. - 11 måneder efter udsættelsen fangede han en anden, der vejede 6 pd. Og 23 måneder efter blev der fanget én som vejede 11 pd. Det er vel at mærke i havet de tager så meget på i vægt. Nu bliver det mere forståeligt hvilken skade fiskerne gør ved at fange ørreder der vejer mindre end ét pund. Lad os blot antage at der i Kolding å og dennes tilløb fanges 3000 af sådanne småørreder, så er det klart, at kunne de fleste af disse vende tilbage fra havet efter et års forløb ville de gennemsnitligt veje, lad os sige : 3 pd. For slet ikke at tale om den mængde yngel disse fisk ville kunne have afstedkommet. Fangsten af dem har tilføjet fiskeriet et stort tab. Efter dette burde det forbydes at fange ørreder under 1 pd. Det er i hvert fald sikkert, at udrydder man ørredynglen ved stemmeværker, ved vidt dreven krogfiskeri eller andet fiskeri, så ødelægges man ørredfiskeriet i det hele taget; for er der ingen små ørreder, så kan der heller ingen store blive. Efter at Kolding Ørredgård var nedlagt var der igen enkelte der udsatte ørredyngel i åen, som de selv havde udklækket. Men da de så hvordan ynglen blev ødelagt, på den ene og anden måde, tabte de lysten og holdt op. Sæt en stopper for dette ødelæggelsessystem. Så er jeg sikker på at disse, og flere, ville begynde at udklække og udsætte fiskeyngel igen.

Men selv om vi ad lovgivningens vej får truffet bestemmelser til at råde bod på de nævnte og andre ulemper, så gælder det først og fremmest om at disse bestemmelser bliver overholdt. Sådan som det er nu kan det ikke lade sig gøre. Det har erfaringen be-

vist. Der drives her i åen og særligt i åmundingen og fjorden, lige udenfor, ulovligt fiskeri i stor målestok. Skal overtrædelserne af fiskeriloven og fiskerivedtægterne bekæmpes, så må de behandles som "en offentlig politisag". Når overtrædelse af jagtloven skal behandles som en sådan, hvorfor så ikke når det gælder fiskeriet. Som erhverv har jagten her i landet jo ingen betydning. Men det har ferskvandsfiskeriet og vil forhåbentlig få det i en endnu mere udstrakt grad. Hvis overtrædelse af fiskeriloven og vedtægterne, især efter den nye fiskerilov, ikke behandles som en politisag så er der her ingen som vil værdsætte den. Om den er nok så god.

Der er også en anden ting, som ikke alene ødelægger ørredfiskeriet, men også den skønne natur i Kolding ådal. Jeg hentyder her til den måde hvorpå den af amtet udsendte kommission har udført sit hverv ved det årlige åsyn. Tidligere stod der mange steder langs åen dejlige, store elletræer, pil og andre træer. Hvor der ingen træer var, var der for det meste rør eller "flæg" (*"flæg" er sikkert sødgræs eller måske pindsvineknop***). Men nu er al den herlighed forsvundet. Ikke en gang en sølle "trunt" kan få lov at stå ved åbredden (*"trunt" er sikkert elletrunt som er en rødde med store rodudløbere***). Ja, selv stenene i åen skulle tages op. Og dette er sket de fleste steder.

- I de gamle nordboers gudesagn fortælles der, at der nede i de dødes rige var en å der hed "Sled". I den kom vandet ikke myldrende over stenene og sang sine kvikke melodier; nej, der kom det mudderfyldte vand løbende ganske roligt uden den mindste lyd. Vandsynet havde dér også sørget for, at der ved bredden ikke var en busk eller et eneste rør, som vinden, hvis der havde været nogen, kunne sætte i bevægelse. Der var intet der kunne afbryde dødsstilheden. Men åen var i en fortræffelig orden, med kønt afskårne kanter og fuldstændig lige som et lys (*der må menes lige som et stearinlys*); der var ikke så meget som én enkelt krumning. Det virker som om at den ærede kommission har sat sig denne å i dødsriget som deres ideal. - For ørreden og fiskeriet har dette været meget ødelæggende. Der er ikke skjul til en større fisk mere. Og den er blevet et let bytte for odderen. For en halv snes år siden var der, højere oppe ad åen, et ganske godt flue- og andet krogfiskeri; det er nu slut. Der er ingen større fisk mere, hér. Og der kan som sagt ingen være. Den holder ikke af at lege sådanne steder; for når den vil lege vælger den helst steder hvor der er skjul i nærheden, hvortil den kan trække når den går af lejlet om dagen. Flere lodsejere har på denne måde fået ødelagt en del af deres fiskeri. Og er det ikke urimeligt at tvinge en mand til at ødelægge sit fiskeri, når det måske kan give ham mere i indtægt end den tilhørende eng. Det gavner heller ikke lodsejerens naboer. Dette er en urimelig tvang for lodsejerne (*at de skulle rydde åen for sten og bevoksning*). Her burde sikkert også gøres noget.

Der kunne endnu anføres adskilligt som burde gøres for at fremme ørredfiskeriet. Jeg vil dog kun nævne én ting. Og det er de møller og fabrikker der ligger ved åerne og hindrer fiskenes opgang. Der burde, overalt, hvor forholdene tillader det, anlægges fisketrapper. I åer hvor der findes en ørredgård siger loven at den til visse tider skal stå åben; den er derved ingen total hindring for fiskens opgang. Men dette er møller og fabrikker for det meste. Ligger en sådan tæt ved en ås udløb er ørredfiskeriet ovenfor i denne å meget hårdt ramt. Der burde gøres noget ved denne urimelighed. Som det er nu, er det næsten umuligt at få anlagt fisketrapper på disse steder.

Interessen for ferskvandsfiskeriet har også på anden måde vist sig her på egnen. Især ved anlæg af karpe og ørreddamme. Der er allerede anlagt mange. Både af enkelte mænd og foreninger; Og der er ingen tvivl om at denne måde at producere fisk har en fremtid for sig, her i landet. Men der er hårdt brug for hjælp og vejledning. Mange penge er gået til spilde ved mislykkede forsøg, med den ene og anden slags damme. Staten bruger jo mange penge på havfiskeriets udvikling, men uhyre lidt på ferskvandsfiskeri-

ets. Ville det ikke være en lille udgift hvis der årligt brugtes nogle tusinde kroner til forsøgsstationer med karpe- og ørreddamme. På denne måde ville der kunne høstes mange erfaringer som ellers kun ville være forbeholdt den enkelte. Det ville sikkert også være stødet til at mange flere anlagde den slags damme. Jeg har fremlagt det anførte fordi jeg tror det har almen interesse. Hvad der gælder for fiskeriet i Kolding Å og damkulturen i omegnen, gælder også for det meste af landet. Når fangstmetoden (*vippegarret*) undtages. I disse hårde tider gælder det om at skabe nye erhvervsgrøner. Og en af de mest lovende er for mange egne helt sikkert ferskvandsfiskeriet. Betingelserne for at det kan udvikles og blive til noget er til stede. Der er bare brug for fornuftig vejledning og hjælp. Vi håber nu at den af landbrugsministeren nedsatte kommission til fremme af ferskvandsfiskeriets udvikling løser opgaven på en tilfredsstillende måde. Og at dens arbejde må bære frugt.

P. Nissen

Afskrift og "oversættelse": Bernt René Voss Grimm, Hvilested Dambrug, februar 2003

***med assistance fra Jørn Chemnitz Kristiansen, Kolding Naturskole.*